

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 2

לע"נ גבריאל בן לאה ז"ל • נלב"ע י"ד ניסן תשס"ג

is Dedicated in loving memory of
Gabriel (Cabra) Bildirici

*by his wife Nina Bildirici
and his children & grandchildren*

repulsive, as it says, “Lying lips are an abomination to the Lord.” (ibid., 12:22)

לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יב) תוֹעֵבֶת ה' שִׁפְתֵי שָׁקֶר:

הלכה

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 5

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

(1) If two people eat together, each of them says the blessing [after the meal] for himself. If one of them knows how [to recite the grace] and the other does not, the one who knows, says the blessings out loud and the other, answers Amen after each blessing, thereby fulfilling his obligation. A son may say the blessings for his father; a slave, for his master; and a woman, for her husband, and they fulfill their obligation, but the Sages said, “Let a plague come upon one whose wife and children say the blessings for him.” (2) In which case do we say that they have fulfilled their obligation? When they have eaten but are not satiated, for they are then obligated to say the blessings only by Rabbinic decree. Therefore [the recitation of] a minor, a slave, or a woman may cause them to fulfill their obligation. But if he eats to satiety, in which case he is obligated, by the Torah, to say the blessings after the meal, neither a woman nor a minor nor a slave may

א שנים שאכלו באחד כל אחד ואחד מברך לעצמו. ואם היה אחד מהן יודע ואחד אינו יודע זה שיוודע מברך בקול רם והשני עונה אמן אחר כל ברכה וברכה ויוציא ידי חובתו. וכן מברך לאביו ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה ויוציאין ידי חובתן אבל אמרו חכמים תבא מארה למי שאשתו ובניו מברכין לו: ב במה דברים אמורים שיציאו ידי חובתם בזמן שאכלו ולא שבעו שהן חייבים לברך מדברי סופרים ולפיכך מוציאין אותן קטן או עבד או אשה מידי חובתן. אבל אם אכל ושבע שהוא חייב בברכת המזון מן התורה בין אשה בין קטן או עבד אין מוציאין אותן שכל החייב בדבר מן התורה אין מוציאין אותן מידי חובתן אלא החייב באותו דבר מן התורה כמותו: ג הנכנס אצל אחרים ומצאן מברכין בברכת הזמן אם מצא המברך אומר נברך הוא עונה ברוך הוא ומברך ואם מצא האוכלין עונין ברוך שאכלנו משלו הוא עונה אחריהן אמן:

cause him to fulfill his obligation. For whoever has an obligation to perform something from the Torah can only have his obligation fulfilled through someone who is obligated from the Torah in the very same way as he is. (3) If one enters and finds people saying the blessing of invitation — *zimmun*, if he finds that the one saying the blessing is saying, “Let us bless,” he answers “Blessed and to blessed [referring to His Name].” And if he finds those who ate answering “Blessed is He Whose [food] we have eaten ...,” he answers Amen, after them.

NITZAVIM FOR THURSDAY

נצבים ליום חמישי

TORAH

תורה

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילוי הה אחרונה דשם ב"ן לקנות הארת רוח משבת הבאה

ב וּשְׁבַת עַד-יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ וּשְׁמַעַת בְּקוֹלוֹ ב וּתְתוּב לְדַחֲלֵתָא דַּיְי אֱלֹהֶךָ

(2) And you will return to the Lord your God with all your heart and with all

וּתְקַבֵּל לְמִימְרָהּ כִּכְלֵי דֵי אַנְא
מִפְקֻדָּהּ יוֹמָא דִּין אַתָּה וּבְנֵיךָ בְּכֵל
לְבָבְךָ וּבְכֵל נַפְשֶׁךָ: ג וּיְתוּב יי
אֱלֹהֶיךָ יֵת שְׁבִי גְלוֹתְךָ וּיְרַחֵם
עֲלֶיךָ וּיְתוּב וּיְכַנְשֶׁנְךָ מִכָּל
עַמְמֵי אֲדִי יְבָרְכֶנְךָ יי אֱלֹהֶיךָ
לְתַמְנִ: ד אִם יְהִי גְלוֹתְךָ בְּסִיפֵי

כָּל־אֲשֶׁר־אֲנֹכִי מִצִּוְךָ הַיּוֹם וּבְנֵיךָ
בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: ג וְשָׁב יְדוּהָ
אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וּרְחַמְךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ
מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיַצְךָ יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: ד אִם־יִהְיֶה נִדְחָךָ בְּקִצְהָ הַשָּׁמַיִם

your soul, and you will listen to His voice according to all that I am commanding you this day — you and your children. (3) Then, the Lord your God will bring back your exiles, and He will have mercy upon you. He will once again gather you from all the nations, where the Lord your God had dispersed you. (4) Even if your exiled are at the end of the heavens, the Lord

RASHI

30 (3) — וּשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ — [literally means: "The Lord your God will (Himself) return (with) your exiles." That is, the verb **שָׁב** is in the simple conjugation. Now, since we understand the verse to mean: "The Lord your God will bring back your exiles,"] the verse should have written instead, **וְהָשִׁיב אֶת שְׁבוּתְךָ** [with the verb **וְהָשִׁיב** being in the causitive conjugation, meaning "to bring back"]. But [although the meaning of the verse is indeed, "The Lord your God will bring back your

exiles,"] our Rabbis learned from [the simple conjugation of the verb] here [which alludes to God Himself returning], that God's Divine presence resides among Israel, as it were, in all the misery of their exile; and when the Jews are redeemed [from their exile], God writes [in Scripture an expression of] redemption for Himself [to allude to the fact that He has also been redeemed, as it were,] so that He Himself returns along with Israel's exiles (Megillah 29a). A further lesson may be learned [from the unusual form of the verb which expresses "to bring back the exiles"]: That the day on which Israel's exiles will be gathered, is so monumental and [this ingathering] will be such a "difficult" [procedure, as it were], that it is as though God Himself must literally seize the very hands of each individual Jew, taking him out of his place [in exile]. We see the same concept brought up in Scripture, when the verse says (Isaiah 27:12), "And you will be gathered up, one by one, O Children of Israel." [The above refers to the ingathering of Israel's exiles from Babylonia. However,] we also find the same idea regarding the [ingathering of] exiles from the other nations, as the verse says (Jeremiah 48:47), **וּשְׁבַתִּי**

— "And I shall bring back the exiles of Moav."

רש"י

(ג) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ. הִיָּה לוֹ לְכַתוּב וְהָשִׁיב אֶת שְׁבוּתְךָ, רְבוּתֵינוּ לְמַדּוֹ מִכָּאן, בְּכִיבּוֹל שֶׁהַשְׁכִּינָה שְׂרוּיָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּצֶרֶת גְּלוֹתָם, וּכְשֶׁנִּגְאָלִין הַכְּתִיב גְּאָלָה לְעַצְמוֹ, שֶׁהוּא יָשׁוּב עִמָּהֶם. וְעוֹד יֵשׁ לֹמַר שֶׁגְּדוּל יוֹם קְבוּץ גְּלוּת, וּבְקוּשֵׁי, כְּאֵלּוּ הוּא עֲצָמוֹ צָרִיךְ לְהִיּוֹת אוֹחוֹ בְּיָדָיו מִמּוֹשׁ, אִישׁ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וְאַף בְּגְלוּת שְׂאָר הָאוֹמוֹת מְצִינוֹ כֵּן, "וְשָׁבַתִּי שְׁבוֹת מוֹאָב" (ירמיה מח מז), "נ"א וְשָׁבַתִּי אֶת שְׁבוֹת מִצְרַיִם (יחזקאל כח):

שְׁמִיָּא מִתְמָן יִכְנַשְׁנֶךָ יי אֱלֹהֶיךָ
 וּמִתְמָן יִקְרַבְנֶךָ: ה וְיַעֲלֶנֶךָ יי
 אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעֵא דִירִיתוּ אֲבֹהֶיךָ
 וְתַרְתֶּהּ וְיוֹטֵב לָךְ וְיִסְגְּנֶךָ
 מֵאֲבֹהֶיךָ: ו וְיַעֲדֵי יי אֱלֹהֶיךָ ית
 טַפְּשׁוֹת לָךְ וְיִת טַפְּשׁוֹת לְבָא
 דְּבָנֶיךָ לְמַרְחָם ית יי אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל
 לָבָךְ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ בְּדִיל חַיֶּיךָ:

מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ יְדוּה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ:
 ה וְהִבִּיאֶךָ יְדוּה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-
 יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיִרְשׁוּתָהּ וְהִיטְבֶךָ וְהִרְבֶּךָ
 מֵאֲבֹתֶיךָ: ו וּמֵל יְדוּה אֱלֹהֶיךָ אֶת-לִבְבְּךָ
 וְאֶת-לִבְב זְרַעֲךָ לְאַהֲבָה אֶת-יְדוּה אֱלֹהֶיךָ
 בְּכֹל-לִבְבְּךָ וּבְכֹל-נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ:

your God will gather you from there, and He will take you from there. (5) And the Lord your God will bring you to the land which your forefathers possessed, and you [too] will take possession of it; and He will do good to you, and He will make you more numerous than your forefathers. (6) And the Lord your God will unblock your heart and the heart of your offspring, [so that you may] love the Lord your God with all your heart and with all your soul, for the sake of your life.

PROPHETS Isaiah 63

נביאים ישעיהו פרק 63

ח וַיֹּאמֶר בְּרַם עַמִּי אֲנֹחַן בְּנִיָּא דְלֵא
 יִשְׁקִרִיוּ וְהוּהּ מִיַּמְרִיהּ לְהוֹן
 פְּרִיק: ט בְּכֹל עֲדָן רַחְבּוֹ קְדָמוּהִי
 לְאִיתָאָה עֲלֵיהוֹן לֹא אַעֲיִק לְהוֹן
 וּמִלְאָךְ שְׁלִיחַ מִן קְדָמוּהִי פְּרִקִּינוֹן בְּרַחֲמֵתִיהּ וּבִמְחִסֶּיהּ עֲלֵיהוֹן הָא שְׁיִזְבִּינוֹן

ח וַיֹּאמֶר אֶךְ-עַמִּי תִמָּה בְּנִים לֹא יִשְׁקִרוּ וְיִהְיֵי לָהֶם
 לְמוֹשִׁיעַ: ט בְּכֹל-צָרָתָם ו לֹא (לו קרי) צָר וּמִלְאָךְ
 פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גֹאֲלֵם
 וּמִלְאָךְ שְׁלִיחַ מִן קְדָמוּהִי פְּרִקִּינוֹן בְּרַחֲמֵתִיהּ וּבִמְחִסֶּיהּ עֲלֵיהוֹן הָא שְׁיִזְבִּינוֹן

(8) And He said, “They are but My people, children who will not deal falsely.” And He became their Savior. (9) In all their affliction, He did not afflict [them], and the angel of His presence saved them; with His love and with His pity He

RASHI

רש"י

(8) **They are but My people** — *Although it is revealed before Me that they would betray Me, they are, nevertheless, My people, and they are to Me like children [who will not deal falsely].* (9) **In all their affliction** — *that He would bring upon them. He did not afflict*

(ח) אֶךְ עַמִּי הִמָּה. אֵף עַל פִּי שְׁגִלוֹי לְפָנַי שְׁיִבְגְּדוּ בִי מִכָּל מְקוֹם עַמִּי הִמָּה הֵם וְהָרִי הֵם בְּבָנִים וְגו': (ט) בְּכֹל צָרָתָם. שֶׁהִבִּיא עֲלֵיהֶם: לֹא צָר. לֹא הִיצַר לָהֶם כְּפִי

that He would bring upon them. He did not afflict

וַיִּנְטְלֵם וַיִּנְשְׂאֵם כָּל־יְמֵי עוֹלָם: י וְהָמָּה מָרוּ וְעִצְבוּ
 אֶת־רוּחַ קְדֹשׁוֹ וַיִּהְיֶה לָּהֶם לְאוֹיֵב הוּא נִלְחַם־בָּם:
 יא וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מִשָּׁה עֲמוּ אֵיחָהּ הַמַּעֲלֵם מַיִם
 אֶת רֵעֵה צֹאנֹו אֵיחָהּ הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קְדֹשׁוֹ:
 יב מוֹלִיךְ לְיַמִּין מִשָּׁה זְרוּעַ תִּפְאָרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם
 מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם:
 בְּמִדְבָּרָא פְרַעֲיָא לְעִנְיָה אֵן דְּאֶשְׂרֵי בִינֵיהוֹן ית מימר גבוי קודשה: יב דבר לימנא דמשה דרע תושבתה
 בזע מי ימא דסוף מן קדמיהון למעבד לה שום עלם:

וַיִּנְטְלֵם וַיִּנְשְׂאֵם כָּל־יְמֵי עוֹלָם: י וְהָמָּה מָרוּ וְעִצְבוּ
 אֶת־רוּחַ קְדֹשׁוֹ וַיִּהְיֶה לָּהֶם לְאוֹיֵב הוּא נִלְחַם־בָּם:
 יא וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מִשָּׁה עֲמוּ אֵיחָהּ הַמַּעֲלֵם מַיִם
 אֶת רֵעֵה צֹאנֹו אֵיחָהּ הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת־רוּחַ קְדֹשׁוֹ:
 יב מוֹלִיךְ לְיַמִּין מִשָּׁה זְרוּעַ תִּפְאָרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם
 מִפְּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם:

redeemed them, and He bore them, and He carried them all the days of old. (10) But they rebelled and grieved His Holy Spirit, and He became their enemy; He fought with them. (11) And His people remembered the days of old, [the days of] Moshe; where is he who drew them up from the sea, [like] a shepherd his flock; where is the one who placed within them His Holy Spirit? (12) He led at Moshe's right the arm of His glory, splitting the water before them to make for Himself an everlasting name.

RASHI

[them] — *He did not afflict them according to their deeds. And the angel of His presence* — *This is Michael, the officer of the Presence. Saved them* — *always as an agent of the Omnipresent. And He bore them* — *This is synonymous with וינשאם*. (10) **But they rebelled** — *They angered.* (11) **And** — *My people* — **remembered the days of old** — *the days of Moshe. And they*

say in the time of exile, "Where is Moshe our shepherd, who drew us up from the Sea of Reeds?" Who placed within them — *within Israel* — **His Holy Spirit** — *of the Holy One, blessed be He.* (12) **He led** — *The Holy One, blessed be He, led at Moshe's right; the arm of His might every time he required His aid.*

רש"י

מַעֲשֵׂיהֶם: וּמִלֵּאף פְּנִיּוֹ. הוּא מִיכָאֵל שֶׁר הַפְּנִים:
 הוֹשִׁיעֵם. תַּמִּיד בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ שֶׁל מָקוֹם: וַיִּנְטְלֵם. כְּמוֹ
 וַיִּנְשְׂאֵם: (י) וְהָמָּה מָרוּ. הַקְּנִיטוֹ: (יא) וַיִּזְכֹּר. עֲמִי:
 יְמֵי עוֹלָם. יְמֵי מִשָּׁה: וְאוֹמְרִים בְּגִלוֹת אֵיחָהּ מִשָּׁה
 רוּעֵנּוּ הַמַּעֲלֵנּוּ מַיִם סוּף: הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ. בְּקִרְבַּי יִשְׂרָאֵל:
 רוּחַ קְדֹשׁוֹ. שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: (יב) מוֹלִיךְ.
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִזִּיחַ מוֹלִיךְ לְיַמִּין מִשָּׁה אֶת זְרוּעַ
 גְּבוּרְתּוֹ בְּכָל עֵת שֶׁהִיָּה צְרִיךְ לַעֲוֹרְתּוֹ:

Writings Psalms 109

כתובים תהלים פרק קט

יֵט תַּהֲיִּלּוּ כְּבִגְדַי עֵטָהּ וּלְמוֹז תִּמְיֵד יַחְגְּרָהּ: כ זֹאת
 יֵט תַּהֲוִי לִיִּה הַיֵּךְ לְבוֹשׁ יִתְעַטֵּף
 (19) Let it [the curses] be to him as the garment which he puts on, and as the

פְּעַלְתָּ שְׂטְנֵי מַאֲת יְדוּה וְהַדְּבָרִים רָעַ עַל-נַפְשִׁי: כֹּא וְאַתָּה | (אֱלֹהִים) יְדוּה אֲדֹנָי עֲשֵׂה-אֵתִי לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי-טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כֹּב כִּי-עֲנִי וְאַבְיוֹן אֲנֹכִי וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי: כֹּב פְּצַל-פְּנִטוֹתוֹ נִהַלְכָתִי נִנְעַרְתִּי כָּאֲרֵבָה:

וְלִקְמוֹר תִּדְרֶא יִרְוֶנָה: כֹּדָא עוֹבְדָא דְשְׂטְנֵי מִן יִי וְדַמְלִין בִּישְׁתָּא עַל נַפְשִׁי: כֹּא וְאַתָּה אֱלֹהִים יִי עֲבַד עָמִי מִן בְּגִלְלֵי שְׁמֶךָ הֵיךְ טוֹבְךָ וְחֶסֶדְךָ פְּצִיָתִי: כֹּב אַרוֹם עֲנִיָּא וְחֲשִׁיכָא אֲנָא וְלִבִּי שְׁפִי בְּגוּי:

כג היך טולא בצליותיה אתגמרית אטלטלית היך גובאי:

girdle with which he is girded continually. (20) This would my adversaries effect from the Lord, and those that speak evil against my soul. (21) But You, O God the Lord, deal with me for Your name's sake; because Your mercy is good, deliver me. (22) For I am poor and needy, and my heart is wounded within me. (23) I am gone like the shadow at evening, I am shaken off as the locust.

RASHI

רש"י

(19) **Let it — the curse — be — put on — to him — as a garment.** ולמזוה means, and as a girdle. (22) **And my heart is wounded — smitten.** (23) **Like the shadow** — means, towards evening. ננערת means I am shaken off, as “a vagabond [na] and a wanderer” (Genesis 4:12, 14).

Mishnah Arakhin, chapter 3

משנה ערכין פרק ג

(1) The law of valuation at times is lenient, and at times is stringent. The law of the field of possession [which a person has inherited — see Leviticus 27:16-24] at times is lenient, and at times, is stringent. The law concerning a *mu'ad* [habitually damaging] ox that has killed a slave at times is lenient, and at times, is stringent. The law of the violator (see Deuteronomy 22:28) and seducer (see Exodus 22:15) and of the slanderer (see Deuteronomy 22:19) at times is lenient, and at times is stringent. “The law of valuation at times is lenient, and at times, is stringent.” How so? It is all the same whether a person has evaluated the fairest in Israel, or the most unattractive in Israel, he must pay fifty *sela* [if the person valued was between twenty and sixty years old]. But if he said, “I vow his worth,”

רבנו עובדיה מברטנורא

א יש בערכין להקל ולהחמיר וכו'. כולוהו מפרש להו ואזיל לקמן בפרקין: את הנאה שבישראל. אפילו שוה מאה מנה אינו נותן אלא חמשים סלע. והיינו להקל. ולהחמיר, שהמעריך את הכעור שבישראל אפילו אין שוה אלא

he need pay only as much as he is [actually] worth. (2) “The law of the field of possession at times is more lenient, and at times is more stringent.” How so? It is all the same whether a person dedicates a field [to the Temple] in the fields surrounding Machoz [not choice property] or in the gardens of Sebaste, [if he would redeem it] he must pay fifty *shekel* of silver for [every part of the field sufficient for] the sowing of a *chomer* of barley (see Leviticus 27:16), but if [he dedicated] “a field which he has bought,” (see Leviticus 27:22) he must pay what it is worth. Rabbi Eliezer says, It is all the

same whether it is a field of possession or one that he has bought [for each, the redemption price is fifty silver *shekel* for each part of the field, sufficient for the sowing of a *chomer* of barley]. The only difference between the field of possession and that which he has bought is the following: for a field of possession he must pay the [added] fifth, while for a field that he has bought he need not pay the added fifth [but only what it is worth]. (3) “The law concerning a *mu'ad* ox that has killed a slave [(see Exodus 21:29,) the owner is responsible for the damage caused by his ox] at times is more lenient, and at times, is more stringent.” How so? It is all the same whether it killed the finest slave or the most unattractive slave, he must pay thirty *sela*. If it killed a free man, he must pay what he is worth. If it wounded him, whether one or the other [a slave or a free man], he must pay the damage in full. (4) “The law of the violator and seducer at times is lenient, and at times, is stringent.” How so? It is all the same whether a man violated or seduced a woman from among the noblest of the priestly stock or the humblest in Israel, he must pay fifty *sela* (see

רבנו עובדיה מברטנורא

חמש סלעים נותן חמשים סלעים אם הנערך מבן עשרים ועד בן ששים: **ב בחולת המחוז**. סביבות העיר. שאינה משובחת כל כך מפני מדרס הרגלים: **חולת**. סביבות. כמו מחול הכרם (כלאים פ"ד): **מחוז**. עיר. פירוש אחר, מחוז, שם מקום שלא היו שדותיהן חשובים: **בפרדסות**. מקום שיש בו הרבה אילנות נטועים: **סבסטי**. שם מקום. והאילנות שם מעולים מאוד: **נותן**. מי שפודה אותן מן ההקדש בין בעלים בין איש אחר: **בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף**. אם תחלת היובל היא. ואם לאו, מגרע משנים שעברו סלע ופונדיון לשנה. בית זרע חומר שעורים, מקום ראוי לזרוע כור, דהיינו שלשים סאה של שעורים. והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין. והמקדיש שדה אחוזה מלאה אילנות, כשהוא פודן פודה האילנות בשויין, וחוזר ופודה את הקרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: **ובשדה מקנה נותן את שויו**. דבשדה מקנה כתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את מכסת הערבר, ואין מכסת אלא מנין דמים, דהיינו כפי מה שהוא שוה, וכן הוא אומר (במדבר לא) והרמות מכס: **אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה**. שהרי נאמר בשדה אחוזה וחשב, ונאמר בשדה מקנה וחשב, מה בשדה אחוזה דבר קצוב, אף שדה מקנה דבר קצוב, דהיינו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: **ובשדה מקנה אינו נותן חומש**. דבשדה מקנה כתיב מכסת הערבר, הקישו הכתוב לערביין, מה ערביין אין מוסיף חומש, אף שדה מקנה אין מוסיף חומש. ואין הלכה כרבי אליעזר: **ג המית בן חורין נותן את שויו**. דכתיב (שמות כא) אם כופר ישת עליו ונתן פדיון נפשו, דמי ניוק: **חבל בזה ובזה**.

שׁוּיֹ: **ב** בַּשָּׂדֶה אֲחֻזָּה לְהִקְלֹ וּלְהַחְמִיר כִּי־צַד, אֲחֻד הַמִּקְדִּישׁ בְּחֻלַּת הַמַּחְזוֹ וְאֲחֻד הַמִּקְדִּישׁ בְּפִרְדְּסוֹת סַבְסֵטִי, נוֹתֵן בְּזֶרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. וּבַשָּׂדֶה מְקַנָּה, נוֹתֵן אֶת שְׁוִיּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֲחֻד שָׂדֶה אֲחֻזָּה וְאֲחֻד שָׂדֶה מְקַנָּה. מֵה בֵּין שְׂדֵה אֲחֻזָּה לְשָׂדֶה מְקַנָּה, אֲלֵא שֶׁבַּשָּׂדֶה אֲחֻזָּה נוֹתֵן חֹמֶשׁ, וּבַשָּׂדֶה מְקַנָּה אֵינּוּ נוֹתֵן חֹמֶשׁ: **ג** בַּשּׂוֹר הַמוּעַד שֶׁהֵמִית אֶת הָעֶבֶד לְהִקְלֹ וּלְהַחְמִיר כִּי־צַד, אֲחֻד שֶׁהֵמִית אֶת הַנְּאֻה שְׁבַע־בָּדִים וְאֵת הַכַּעֲוֵר שְׁבַע־בָּדִים, נוֹתֵן שְׁלֹשִׁים סָלַע, הֵמִית בֶּן חוֹרִין, נוֹתֵן אֶת שְׁוִיּוֹ. חָבַל בְּזֶה וּבְזֶה, מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלֹם: **ד** בְּאוֹנֶס וּבְמַפְתָּה לְהִקְלֹ וּלְהַחְמִיר כִּי־צַד, אֲחֻד שְׁאֲנֵס וּפְתָה אֶת הַגְּדוּלָּה שֶׁבְכֻהֲנָה וְאֵת הַקְּטָנָה

Deuteronomy 22:29). But compensation for shaming and for blemish is in accordance with [the circumstances of] the one who shames and of the one who suffered the disgrace [in addition to the fifty *selā*, the violator or seducer must also pay for the shame and the blemish he caused]. (5) “The law of the slanderer (see Deuteronomy 22:13-19) at times is lenient, and at times is stringent.” How so? It is all the

same whether a man slandered a woman from among the noblest of the priestly stock or the humblest in Israel, he must pay one hundred *selā*. Consequently, the one who speaks with his mouth suffers more than the one who commits an act [for if he had committed the act itself with her, before she was married, he would pay only fifty *selā*]. We also find that the judgment against our fathers in the wilderness was sealed only because of their evil tongue, as it is said [regarding the spies], “And they have tried Me now these ten times and have not hearkened to My voice.”

(Numbers 14:22)

רבנו עובדיה מברטנורא

בין בעבד בין בבן חורין, ולא המיתו, משלם נזק שלם: ד פגם. שמיך כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו: לפי המבייש והמתבייש. אדם נקלה שבייש, בושתו מרובה. ומתבייש, לפי חשיבותו בשתו: ה נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שהאומר לא מצאתי בתולים נותן מאה. והאונס דמוציא בתולים על ידי מעשה נותן חמשים: גזר דין. שלא ליכנס לארץ: זה עשר פעמים. גבי מרגלים כתיב, דמשמע על זה נתחתם גזר דינם:

Gemara Arakhin 14b

גמרא ערכין דף יד:

[On the Mishnah:] “But compensation for shame and for blemish [is in accord with the circumstances of] he, who shames and of she, who suffers that disgrace.” But why? Perhaps the Divine Law means: Fifty “*selā*” for all the things together [and there is no payment for shame and blemish]? Rabbi Ze'ira replied: People would say, “How should one who has lain with a king's daughter pay fifty, and one who has lain with the daughter of a commoner pay fifty!” Abbaye replied to him: If that be right, one could argue in the case of a slave too: “Why is it that for a slave who perforates pearls thirty, and for one who does needlework also thirty [i.e., the thirty paid for the loss of a slave, whether skilled or unskilled]?” Rather said Rabbi Zeira: [Argue thus], If two men had relations with her, the one in a natural way, the other, in an unnatural manner [and thus she remains a virgin, and could obtain the fifty *shekel* in case of another attack], people will say: He who has lain with a blemished [woman pays] fifty, and he who has lain with a sound [woman] fifty [i.e., if a person had relations with her without

שְׁבִישָׂאֵל, נותן חמשים סלע. והבשת והפגם, הכל לפי המבייש והמתבייש: ה במוציא שם רע להקל ולהחמיר כיצד, אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהנה ועל קטנה שבִישָׂאֵל, נותן מאה סלע. נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שכן מצינו, שלא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע, שנאמר (במדבר יד), וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

והבושת והפגם וכו' אמאי אימא חמשים סלע אמר רחמנא מכל מילי אמר רב זעירא יאמרו בעל בת מלכים חמשים. בעל בת הדיוטות חמשים. אמר ליה אב״י אי הכי גבי עבד נמי יאמרו עבד נוקב מרגלית שלשים עבד עושה מעשה מחט שלשים אלא אמר רב זעירא אילו באו עליה שנים אחד שלא כדרךה ואחד כדרךה יאמרו בעל פגומה חמשים בעל שלימה

blemishing her, he pays fifty *shekel*, and if a person had relations with her when she was blemished, he also pays fifty *shekel*! Abbaye said to him: But with regard to the slave they would equally say; “For [the death of] a healthy slave, thirty and for one afflicted with boils, also thirty?” Rather, said Abbaye: [This is his answer,] Scripture said: “Because he violated her,” (Deuteronomy 22:29) from this it is evident that there is also indemnification for shame and blemish. Rava said: Since Scripture said, “Then the man who was lying with her must give” (ibid.) it indicates that for the enjoyment of lying with her [he must pay] fifty *shekel*, from which we infer that there are other things [to pay for], namely, shame and blemish.

חמשים אמר ליה אביי אי הכי גבי עבד נמי יארו עבד בריא שלשים עבד מוכה שחין שלשים אלא אמר אביי אמר קרא (דברים כב) תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם. רבא אמר דאמר קרא ונתן האיז השוכב עמה וגו' הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא מילתא אחריתי ומאי ניהו בושת ופגם:

זוהר אמור דף צט עב

סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ובקע כל אגון רקיעין ורחמי מתערן ומטי ההוא קלא לרישיה דיעקב ויעקב אתער וחמי לאברקם מתתקן בגיסא אחרא בדין אחידן תרויהו ביה ביצחק דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא ולא זכלין תוקפוי לנפקא לבר. והני תלתא סדרין בלהו סדרא חד. סדרא אחרא קלא נפיק וסליק ונטיל לאברקם מאתריה ונגיד ליה לתתא לאתר דתוקפיהון דיצחק שרין וקומן ליה לאברקם בגויהו. סדרא תנינא נפיק קלא תבירא לה תקיפא בקדמאה לא דחליש ההוא קלא דתקע אלא דההוא קלא לאו איהו לגבי יצחק בקדמיתא דתמן תוקפא תקיפא שריא אלא לגבי אגון בי דינא דלתתא דאגון רפויין יתיר ובלהו חמאן לאברקם לגביהו ואתכפין קמיה. אדחכי סדרא תליתאה קלא נפיק וסליק ואתעטר ברישיה דיעקב ונגיד ליה לתתא לההוא אתר דאגון גבוראן שרין וקאים לקבליהו. אברקם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא ואגון באמצעיתא בדין אתכפין בלהו ומשתכחין (ס"א ומשתככי) באתריהו והני בלהו סדרא אחרא תנינא. סדרא בתראה דבעיא לסלקא לון לאתריהו ולישבא (ס"א ולישרא) ביניהו ליצחק במלקדמין. בגין דחאי בעי לישרא ליה באתריהו ולא יפוק בתוקפוי לבר בדין דיגין בלהו אתכפין ורחמין אתערו. על דא בעי לכונא לבא ורעותא בהני קלי ולמהדר בתיובתא קמי מאריהו בדין פד ישראל מתקני ומסדרי קלין ברעותא דלבא בדקא יאות בשופרא דא אהדר ההוא שופר עלאה וכד אהדר מעטרא ליה ליעקב ואתתקן כלא. וכרסיא אחרא רמין וקדין חידו אשתכח בכלא וקדשא בריד הוא מרחם על עלמא. ופאה חולקהון דישראל דידעין לנגדא ולאמשבא למאריהו מדינא לרחמי ולתקנא בלהו עלמין על ידויהו תא חוי לקבל דא תלתא ספרן פתיחין ביומא דא וכמה דרחמין מתערין ודיגין קשין אתכפין ועאלין לדוכתיהו כד הוא לתתא כגונא דלעילא דיגין קשין אתכפין ואתעברו מעלמא ומאן אגון אלין אגון רשעים גמורים דאגון דיגין קשין דאתכפין ואתעברו מעלמא ועל דא נכתבים ונחתמים וכו'. אמר רבי אבא ודאי דא הוא ברירא דמלה בריד רחמנא דשאלנא ורוחנא בהני מלי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sha'arei Teshuvah, Page 29

משערי תשובה דף כט עג

There is a type of individual who appears with

הבא בערמה ודברי מרמה למנע טוב

guile and words of deception to prevent some good from finding its way to its rightful owner, in order to divert the good to himself. He does not steal anything that belongs to the other, nor does he take something by coercion. Rather, he sets his sights on some benefit that might come to his fellow in the future, and entraps him in order to grasp it for himself by means of false words, or he swears falsely that he will give his friend a present. His punishment is primarily for the falsehood, but that punishment is increased if another person's loss comes about as a result of it. This is true even though the primary punishment is not for the loss, because he did not cause him to lose anything that he had already taken possession of. This idea was expressed by the Sages, of blessed memory:

“Whoever alters the truth in his words it is as

though he worshipped idols, as it says, ‘Perhaps my father will feel me, and I will be like one who deceives in his eyes.’ (Genesis 27:12) And concerning idolatry it says, ‘They are vanity, a work of deception’.” (Jeremiah 10:15) And they, of blessed memory, said, “It is as though he worshipped idols.” They likened these two matters because of their common characteristic: the fact that idolatry is believed in falsely and one vainly depends on it to save him.

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 6

(1) Whoever eats bread on which the blessing is “*ha'motzi* — Who brings forth bread,” must wash his hands before and afterwards. Even though he is eating non-sacred bread, and even though his hands are not dirty and he is not aware of any impurity concerning them, he may not eat without washing both his hands. Similarly, [if one eats] anything dipped in a liquid, he must wash his hands first.
(2) Whoever washes his hands, whether it is for eating, for saying the *shema*, or for praying,

first says the blessing, “*al netilat yadayim* — Who has sanctified us by His commandments and commanded us concerning the washing of hands.” Since it is a commandment of the Sages, whom we are obligated by the Torah to obey, as it says, “You will act according to the law which they will instruct you.” (Deuteronomy 17:11) However, one does not say a blessing on the

מבְּעָלָיו לְהַעֲבִיר הַטּוֹבָה אֵלָיו לֹא לְגֹל
מִחֲבָרוֹ דָּבָר שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְלֹא לְחַמְסוֹ. אָבָל
יִתֵּן עֵינָו בְּטוֹבָה הַעֲתִידָה לְבֹא לְיָדֵי חֲבָרוֹ.
וְצוּדָה אוֹתָהּ לְקַחְתָּהּ אֵלָיו בְּשֶׁקֶר מִלּוֹ אוֹ
יִסְבֵּב בְּשֶׁקֶרִיו לוֹ אֲשֶׁר יִתֵּן חֲבָרוֹ מִתַּת
וְעָקֵר עֵנְשׁוֹ עַל הַשֶּׁקֶר. אָכֵן יִגְדֵל עֵנְשׁ
הַשֶּׁקֶר כְּאֲשֶׁר יִסְבֵּב מִמֶּנּוּ הַפֶּסֶד לְזוּלָתוֹ אִף
עַל פִּי שְׂאִין עָקֵר הַעֵנֶשׁ עַל הַהֶפְסֵד כִּי לֹא
הַפֶּסֶד מִמֶּנּוּ דָּבָר שְׂזָכָה בוֹ כַּעֲנִין שְׂאֵמְרוּ
זְכוּרָנָם לְבִרְכָה: כָּל הַמַּחְלִיף בְּדַבְּרוֹ כְּאֵלוֹ
עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה שְׂנֵאָמַר (בְּרֵאשִׁית כו) אוֹלִי
יְמוֹשְׁנֵי אָבִי וְהַיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ.
וְנֵאָמַר עַל עֲבוּדָה זָרָה (ירמיה י) הַבֵּל הַמָּוָה
מַעֲשֵׂה תַעֲתוּעִים. וְאָמְרוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָה
כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה הֵבִיאוּ הַדְּמִיוֹן עַל
קִצְחוֹ אַחֲרַי כִּי הוּא נֹסֵת בְּשֶׁקֶר וְנִגְעֵזֵר
בְּשׂוֹא:

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו

א כָּל הָאוֹכֵל הַפֶּת שֶׁמְבָרְכִין עָלָיו הַמוֹצֵיא
צָרִיף נְטִילַת יָדַיִם תְּחִלָּה וְסוֹף. וְאִף עַל פִּי
שֶׁהִיא פֶת חֲלִין וְאִף עַל פִּי שְׂאִין יָדָיו מְלַכְלָכוֹת
וְאִינוּ יוֹדֵעַ לְהֵן טְמֵאָה לֹא יֵאָכֵל עַד שִׁטַּל
שְׁתֵּי יָדָיו וְכֵן כָּל דָּבָר שֶׁטְבוּלוֹ בְּמִשְׁקִין צָרִיף
נְטִילַת יָדַיִם תְּחִלָּה. ב כָּל הַנּוֹטֵל יָדָיו בֵּין
לְאַכִּילָה בֵּין לְקִרְיַאת שְׁמַע בֵּין לְתַפְלָה מְבָרֵךְ
תְּחִלָּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָוָנוּ עַל נְטִילַת
יָדַיִם שֶׁזוֹ מִצְוַת חֻכְמִים שְׂנֵצְטוּיָנוּ מִן הַתּוֹרָה
לְשִׁמְעַ מִהֵן שְׂנֵאָמַר (דברים י) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר

water [used for washing the hands] at the end [of a meal — *mayim acharonim*], because it is only due to [the] danger [of certain salts, to the eyes which is removed by washing (see

Practical law section, for Sunday, Vayeilech and Eruvin 17b)]. Therefore, a person must be extremely careful about [not neglecting] it.

יורוך. ומים אחרונים אין מברכין עליהן שאינם אלא מפני הסכנה. ולפיכך חיב אדם להזהר בהן ביותר:

NITZAVIM FOR THURSDAY NIGHT

נצבים ליל ששי

ויתן יי אלהך ית כל לוטיא האליו על בעלי דבבך ועל סנאך די רדפוך: ח ואת תתוב ותקבל במימרא דיי ותעבד ית כל פקודוהי די אנא מפקדך יומא דין: ט ויתרנך יי אלהך בכל עובדי ידך ובלדא דמעך ובלדא דבעירך ובאבא דארעך לטבא ארי יתוב יי למחדי ערך לטב כמא די חדי על אבהתך: י ארי תקבל במימרא דיי אלהך למטר פקודוהי וקמוהי דכתבינ בספרא דאורייתא הדין ארי תתוב קדם יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך: יא ארי תפקדתא הדי די אנא מפקדך יומא דין

צירוף יהוה
חמישי שלישי במחוברין ז ונתן ידוה אלהיך את כל-האלות האלה על-איביך ועל-שנאיך אשר רדפוך: ח ואתה תשוב ושמעת בקול ידוה ועשית את-כל-מצותיו אשר אנכי מצוך היום: ט והותירך ידוה אלהיך בכל ו מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה פי ו ישוב ידוה לשוב עליך לטוב פאשר-ש על-אבתך: י פי תשמע בקול ידוה אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הפתובה בספר התורה הנה פי תשוב אל-ידוה אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך: ס ששי יא פי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך

(7) And the Lord your God will place all these oaths upon your enemies and upon your adversaries, who pursued you. (8) And you will return and listen to the voice of the Lord, and fulfill all His commandments, which I am commanding you this day. (9) And the Lord your God will grant you a good surplus in all the work of your hands, in the fruit of your womb, in the fruit of your livestock, and in the fruit of your ground. For the Lord will once again rejoice over you for good, as he rejoiced over your forefathers, (10) When you will listen to the voice of the Lord your God, to observe His commandments and His statutes written in this Torah scroll, [and] when you return to the Lord your God with all your heart, and with all your soul. (11) For this commandment